श्रीमते रामानुजाय नमः श्रीमते रामानुजाय नमः

अ०भो० ॥ॐ॥ श्रीमते रामानुजाय नमः श्रीशठारिगुरवे नमः श्रीमन्महाप्रसादे
१ परमभागवतपादपद्मपरागकनिकेतुपतः १ अयंचेतनः अनादि
कर्मप्रवाहेन संसारमहार्णवनिमग्नः अज्ञानेनात्मानमज्ञात्वाते
नाज्ञानेन हेतुनाहंकारममकारहेतुभ्यां रागद्वेषपरवशः सन्कार
णभूताभ्यां रागद्वेषाभ्यां पुण्यपापरूपहेतुभ्यां कर्माण्याचरन्पुण्य
पापरूपहेतुभिः सुखदुःखानुभवोपकरणशरीराणि विभ्रन् तापत्र
यदुःखपरंपरानिरंतरमनुभवन् कर्मपरतंत्रः सन्संसरति श्रुतयश्च
याभार्या पुनः मातरी या मातरी पुनः भार्या एवं संसारचक्रस्य कूपोचक्र १

मस्तोऽवसारतः कलन्यूनतानास्ति ॥ एतस्य पत्रिकरणस्य हेतुः कः इति चे
२ त्सर्वमुक्तिप्रसंगपरिहारार्थमिति च स्वरूपप्रयुक्तिमिति च इश्वर
मुखोक्तास्य हेतुरिति कर्तव्या तदुक्तं मोक्षधर्मे जायमानं हि पुरुष
यं पश्येन् मधुसूदनः सात्विकः स तु विज्ञेयो भवेन्मोक्षार्थनिश्चितः
एषा प्रपत्तिरपि आचार्यैर्दीश्वरेण क्रियमाणास्य या कृतेति कृत्वा
एषा प्रपत्त्युपायभूता न भवति तस्य कृपैवोपायभूतेति श्री ज्ञायते न
वचनं श्रुत्वा नास्तिको भूत्वा एषा प्रपत्ते आस्तिकः सन् सदाचार्या
भिमानेस्यानुयोग्यः एवंविधास्याधिकारिणस्तत्र अधिकारानुकूल २

एवं संसृतिचक्रस्थे भ्राम्यमाणे स्वकर्मभिः जीवे दुःखाकुले विष्णोः कृपा का
प्युपजायते एवमस्ति खलु अतस्य ईश्वरस्य च सौहार्द्दं तिष्ठति खलु
अतश्च अनंतरं अस्य चेतनस्याद्वेषाभिमुख्यस्य सत्संगति प्रमुखाना
त्मगुणानुभूतान्कृत्वा तेन सदाचार्य श्रीपादौ नियोजयति सदाचार्य्य
एतस्यानिष्टनिवृत्त्यैषिणः परस्तु श्रीपादयुगले प्रपत्तिं कारयति तस्माद
यं चेतनः प्रपन्नः एषा प्रपत्तिस्त्रिविधा करणेषु परिस्फुटा चेत्पूर्णा
प्रपत्तिः तथैवानन्यशरणं तथैवानन्यसाधनं तथैवानन्यभोग्यत्वं च
कारत्रयमिष्यते इदमेवाकारत्रयं एकाकारेणानुसंधाता चेदपि भगव

अष्टो० स्वागतस्वीकारनिष्ठोभूत्वापरगतस्वीकारनिष्ठःसन्श्रीमन्नारायणंविना
३ अन्यमभजन् तस्मात्वमुद्धवोत्सृज्यनोदनामितिनमेधयानबहुश्रुते
ननामात्माप्रवचनेनलभ्यः इतिच हेजिह्वेरससारज्ञेसर्वदामधुरप्रि
ये पिपासितोम्रियतेवायाचतेनपुरंदरं नारायणपदद्वंद्वप्रपन्नोया
3 वदायुषं ह्ययमावर्त्तयेन्नित्यंतस्यार्थमपिचिंतयेत् इतितिष्ठतिखलु
अतश्चातकवृत्तिमाश्रित्ययावच्छरीरपातंह्यार्थमर्पितुंसंदधन्
तस्यश्रियःपत्युरनन्यार्हशेषभूतःसन् अनन्यप्रयोजनःसन्ति
ष्ठतियतःप्रपन्नत्वं १ प्रपत्तिनैष्ठिकत्वं प्रपत्तेःपरमदयालुत्वमेव ३

नारायणाख्यपदीयुगंपिवजिह्वेनिरंतरं इतिचएकएवखगोमानीचिरंजीवतिचातकः ४

तयाज्ञातव्या अ अ द वे प्र प्रपन्नत्वं १ अपत्तिनैष्ठिकत्वं २
निर्भरत्वं ३ उपायशून्यत्वं ४ पारतंत्र्यं ५ अप्राकृतत्वं ६ एकांति
त्वं ७ नित्यनैमित्तिकत्वं ८ परमैकांतित्वं ९ संबंधज्ञानस्वरूपत्वं
१० शेषभूतत्वं ११ शेषवृत्तिपरत्वं १२ नित्यभरत्वं १३ मुमुक्षु
त्वं १४ अविधिगोचरत्वं १५ पराकाष्ठत्वं १६ उपायस्वरूपज्ञा
नत्वं १७ आत्मारामत्वंच १८ एतानिप्रमाणमूलानि १ अधि
कारानुगुणानितिष्ठंति तत्रप्रपन्नत्वं अनन्यसाध्येस्वाभिष्टे
महाविश्वासपूर्वकं तदेकोपायतायाचना प्रपत्तिः शरणागतिः १

कृष्णु देवेन गुणेन वश्रिंग्लहूते एवं साधारणसंख्याः प्राक्रमस्य कृतो गुणाः अवगुणं दु
४ ष्कृदुस्पानत्माज्यात्एनरक्षम्बेतितस्यरीत्वातमाधंतसमयित्वा स्वनिवृत्तये इप
स्तांस्वतो: शरीरनिवेद्यताभ्या मभ्यागतप्रतिपत्तिं कृत्वा तस्मै देवदूतै विमान
4 मानीय कपोतदंपती स्वर्गोपभोगार्थमागच्छतमिति प्रार्थितौ अवदतुः आवाभ्यां
याग: कृतो वा ज्योतिष्टोमेन स्वर्गकामो यजेतेति श्रुतिः स वितिरश्चोरावयोः स्वर्गः ति॰
केन प्रत्ययेन लब्धवंतौ तदुक्त्वा देवदूतैरुक्तं एकतः क्रतवः सर्वे समग्रवरदक्षिणः राम:
एकतः भयभीतस्य प्राणिनः प्राणरक्षणं इत्यु रूप्रमाणार्थ्येपिवयोक्षिप्त अतः
परो किमागच्छतमिति प्रार्थितौ आवयोः स्वर्गे येन वादतः स तु नागच्छेवेत आवा ४
मपि नागच्छाव इत्येवं संवादं कृत्वा सतु किंवदंतः अनुतापं प्राप्य महतोरारी दंतस्य

स्वरूपमितिमत्वात्मनोदेहेपिप्रयत्नविरोधोभवेन्नात्रिभीतिं प्राप्यज्ञात्वावर्त्तनं स्व
देहमवसानंप्रापयितुमुद्यतास्पिजनाद्दूरोधंपरिहर्तुमुद्यतस्यइत्यक्षुधितः
प्रहृष्टःसन्तिष्ठतियत तस्याकपंस्पात्तुराक्षतइत्यापंक्याह एकाकपोतीश्रा
हारार्थंमत्र कुत्रापिगतेतितत्राकिरातेनपक्षीविद्धिरजालेनक्षिप्यस्वाश्रयमत्र व
टच्छायायांस्थापितास्त्रनंतरंसतुकिरातः वर्षावातशीतसंकुचितांगःसन्नपतित्वा
स्थितः तदानीतस्मात्स्वकपोत्याःपतिःकपोतःस्वभार्याकुत्रगतेतिविलपताय तद्भु
त्वाकपोती अहंकिरातजालस्थितास्वामिन्त्वंदुःखंमागमस्त्ववेदानींमहाधर्मो
भवितायस्यैतस्मान्नंकिरातंशीतवातबाधामपनीयरक्षस्वेतिविज्ञापितवंतीकपोत
आह अयंविरोधीकिमितिरक्षणीय इतिपृष्टःपुनस्साकपोतीवदत् समतेपरि

ताभ्याद्युणयंपापकर्मेति इदानीं ज्ञातोवेन्द्रकासावानरीपुनराह परोपकारार्थफला
५ हिंगावः परोपकारार्थफलाहिवृक्षाः परोपकारार्थफलाहिनद्यः परोपकारार्थ
मिदंशरीरं इतितिष्ठतिखलु अतः अवश्यंमयासंरक्षणीयानेवप्राणानसंस्थिरी
कृत्वमिच्छयामांपातयामास अयंपापकर्मानभवति परोपकारार्थंशरीरेगतेकावा
हानिः इत्युपदिशवतीतस्तु त्वाद्याचु अन्यत्रजगतेसतिततः तदानीवानरीश्वारर
रा पौर्णंतत्कालदृष्टैः निर्गत्यतिष्ठन्मः संग्रहः कोपिनास्तिपापिष्ठयामम्माश्रममाः राम:
त्यक्त्वाधावीदितोसिकुतोगत्वाकानिचित्फलानि आनयानितिष्ठेतिगतातदासोपि ५
किरातः ततरुक्षोटरेतस्यास्ववानर्याः शिशुम्जनकर्मेकर्गहीत्वाभक्षितवान् तानि

वान तेनसहतौदंपती विमानेनदेवदूतैः स्वर्गंनीताः अपिच यः कश्चनकिरातोमृग
यांगत्वाव्याघ्रेणाभियुक्तः परावृत्यगच्छन एकस्मिनवृक्षेस्थितयावानर्यास्व
वालंभवसंवनंकारयित्वावृक्षोपरिनीतः तदानींव्याघ्रआगत्यउक्तवानहेवा
नरि आवयोरेकस्मिनवनेस्थितिः ममत्वामित्रंत्वयाकथंस्त्रीकर्त्तव्यं एतंकिरातं
पातयेत्युक्तावानर्याह अहंनपातयामि इतितच्छ्रुत्वाव्याघ्रःसतुपापकर्मास्व
स्तितिवहृत्योर्वंच तत्पापितंकिरातमयातयित्वासापिदूरंगतातदानीव्याघ्रःतं
किरातंप्रतिवदतिएतांवानरींपातयभवंतंरक्षयिष्यामि इत्युक्तेतथेतिकिराते

ननिपातितावानरी व्याघ्रश्चक्रमेणाखाद्यपतित्वामभयाद्वामवलंब्यसि

श्रम्। रेतच्छस्यं रक्षणमेतयोः इति तिष्ठति स्वन्तु तस्माद्युपत्तिनैष्ठिकत्वस्य परमदयालुत्वमे
९ वस्वरूपं संतिष्ठति पुनश्चयेरियकुरत्वात्स्वारूप्यौत्र प्रसाधिमनवालयेस्मान् रत्या
चार्थ्यायत्र कुत्रापि द्रव्यार्जनं कृत्वा आगमनसमये गच्छतं पथि स्थितेन चौरेण पारेण
विधार्य गृहीते सति तं समीपमागत्य किमर्थं मामेवं कृतवान् इति पृष्टे अर्थं पिमिलु
६ त्तरे दत्ते तथा चेदयमर्थो न भवति अनर्थं स्वीकृत्य गच्छसि इति तद्वाक्यं श्रुत्वा स च चौरः
किमन्योर्थोस्तीति चेत् कथयेति विज्ञापितवान् तथैव भवत्विति तस्य दक्षिणकर्णे परमार्थ
भूतां प्रपत्तिं प्रसादितवंतः तदनंतरं स्वाज्ञाने समस्ते विध्वस्ते सति स च चौरः स्वामिन् मम रामः
कापदातिरिति विज्ञापितवान् तच्छ्रुत्वा भवता विरोधिनिरसनं कृतमेव अतो भवानेव म ९
मज्ञानपुत्रो भवितुमर्हतीति इत्युक्त्वा यस्मात् [illegible] इत्यर्थं सत्युच्यः स्सन्त

सागतसत्वानदीभ्रमात्संकुचितंकिरातंदृष्ट्वा अहोभयंमागाः अयंखलुसंतप्तंस्तसंतानंत
द्यमन्यानीमानिफलानिसंतोषेनस्वीकुरुष्वेतिफलानिदत्वा गृहंगमनायनुज्ञांचकारतदानी
मयमपरिलुब्धंनिश्चयसंतंस्थितंज्ञात्वाकृपयाकपिस्त्री इदानींकिंकर्तव्यंकथयेति अयंदरेणोक्त
नतेनकिरातेनोक्तंमम गृहागमनसमयेममापत्येभ्यो मांसमाहृत्य प्रयच्छेतिप्रार्थितोहंमांसमल
ब्ध्वैवगच्छामिखल्वित्युक्तामांसार्थंमेशरीरंहत्वानयस्वेत्युक्तः सतुसम्यग्धनुराकृष्यनिशि
तशरेणतच्छरीरमभिनत् अतिथिःप्राणान्परित्यज्यरक्षितव्यःकृतात्मभिः इत्येवंप्रमाणार्थः
परिस्फुटेजातः तदानींदेवदूतैर्विमानमानीयस्वर्गमागच्छेतिप्रार्थिताज्ञानहीनानामप्यस्मा
कंयेनवास्वर्गलाभस्तेनकिरातेनविनाकथंयास्यामः इतितदानींदेवदूतैरनुज्ञातास्तेनकि
रातेनपितृभिश्चापिसहस्वर्गंप्राप्ताप्रयन्नश्चातकोयच्छूद्रपतव्यःकपोतवत् इतरदेतकपो

स्व॰६ यात्राकर्मानुकूलतयैवयातितत्रवर्त्तितिमकृत्वास्यात्तत्वं २ तंपरमात्मयात्राम गोवर
७ धीनत्वंप्रमाणप्रसिद्धंपतिंविश्वस्यात्मेश्वरंशाश्वतंशिवमच्युतमितिश्रुत्यासकृदेव
प्रपन्नायतवास्मीतियाचतेअभयंसर्वभूतेभ्योददाम्येतद्व्रतंममेत्यनेन अहंत्वा
सर्वपापेभ्योमोक्षयिष्यामिमाशुचेत्यनेन अहंस्मरामिमद्भक्तंनयामिपरमांगतिमि
7 त्यनेन परमात्माहरिःस्वामीत्यनेन स्वत्वमात्मनिसंजातंस्वामित्वंब्रह्मणिस्थितं
उभयोरेषसंबंधोनपरोभिमतोममइत्यनेन सर्वात्मनांश्रीमन्नारायणस्यैवस्वामित्वा
तस्यैवसर्वात्मनांस्वत्वात्तत्वाम्येवस्वकीयंस्वत्वंयथानरपतिर्यथासर्वप्रकारेणरक्ष रामः
६३ कः।तिष्ठतिस्वयंदेहात्मरतांविहायानिष्ठतांत्मकः संन्निर्भरत्वेनस्थितिः इतिनि
भरत्वं ३ उपायप्रस्यत्वं महोपायतयाप्रसिद्धानांकर्मज्ञानभक्तिप्रमुखानां निर्व ७

ह्योपायानांचिरकालसाध्यत्वाद्विलंबफलप्रदत्वाद्दुस्तरत्वाद्दुष्करत्वाद्दुरत्वाद्येति

द्विषयकोपमकृत्वापरमदयामेवकृतवान्‌: इदमेवखल्वत्रप्रमाणं आर्तेतदुत्पत्तेर्बुद्धि
र्यत्परिकीर्तिता विनीतेशुच सर्वेषु मनोवाक्कायकर्मभि: तस्मात्स्वरूपत्रयेपि द्या
र्वाणांत्वंप्रपत्तिनैष्किंचनत्वं २ निर्भरत्वं ३ तत्रैवभारतयातिष्ठति देहयात्रात्मात्म
यात्रातत्रद्वयेस्वयंनिर्भरत्वेनस्थिति:- देहयात्रावुलल्लोकपर्यंतं आत्मयात्राकैवल्या
र्थसाधनं स्वर्गापवर्गनरकेषु यातिदेहयात्राया: पूर्वजन्मकर्मानुभवरूपत्वात्सा
स्व::तंत्रानभवतिकर्मपरतंत्रेतिप्रसिद्धप्ययद्भाव्यंभवतुभगवन्पूर्वकर्मानुसा
र:: इतिप्रमाणस्यस्थितत्वात्‌ मानसंमनसैवायमुपभुंक्तेशुभाशुभं वाचैववाचि
चिकंकर्मकायेनैवतुकायिकं यादृशेनैवभावेनयद्यत्कर्मनिषेवते तादृशेनशरीरे
पी२ णततत्फलमवाप्नुयात्‌ अवश्यमनुभोक्तव्यंकृतंकर्मशुभाशुभं यस्यांयस्यामवस्यायां
यत्करोतिशुभाशुभं तस्यांतस्यामवस्यायांतत्तत्फलमवाप्नुयात्‌ इत्यस्माद्धेतोर्देह

ष्कंो क्रियादिसहतीतिष्ठति एवंमतमुपाश्रित्य स्थितोऽधिकारी स्वस्य पारतंत्र्यंपुरस्कृ
८ त्य श्रीवैष्णवाः एवममनाप्या इतितेमांयथोचितकैंकर्यकरणमंगीकृत्य तज्ज
नभर्त्सनादीन्सहन्निर्वैरमगत्वा स्वार्थं क्रियादिसहतया तिष्ठतीति परं अहम वि॰
स्मिन्नारायणदासदासस्यः आराधनानां सर्वेषांमद्ध्ये रूपजाभ्यधिकेति च त
१० दीयपरिचर्यापरतरेत्युक्तात्स्मात् तन्निष्ठतया स्थितिश्च तदीयोक्तत्वहितरूपय
रुद्घोक्तिं विपरीतार्थतयाज्ञात्वामनस्य दत्वा हद्रुभोगपूर्वणस्य हद्रुभोगयुद
याः स्त्रियः परुषोक्त्योयथाभोग्याभवंति तथा श्रीवैष्णवैः प्रयुक्तानि वाक्या
निभोगतयामत्वास्थितिश्च एवं स्वातंत्र्यंहित्वा तदीयानांपरतंत्रतयास्थितिः रामः
पारतंत्र्यं अप्राकृतत्वं ५ अहंदेहेन भवामि [illegible] चतुर्विं ८
शतितत्वात्मकदेहाद्भिन्नोहमिति ज्ञान अनुप्रमाण अनात्मन्यात्मबुद्धिर्यःस्वे

तस्मयैत्वात्सापेक्षत्वादचेतनत्वादस्वतंत्र... स्वरूपत्वात् शुचीनांश्रीमतां
गेहेयोगभ्रष्टोभिजायते अथवायोगिनामेवकुलेभवतिधीमतां इतितिष्ठति
खलुतस्मादेतानुपायानननुयायानमत्वा तत्रमनोनिक्षिप्य लोकःसर्वोभयंलघु
इतितिष्ठतिखलु इतिश्रुतेःलनमगत्वासंशयात्माविनश्यति इतिज्ञात्वा निः सं
शयतयाभीतिमप्राप्यलौकिकंवैदिकंत्यक्त्वापरमंवैदिकंचयः अवलंबानुसं
दर्धातिश्रुतेर्बलमास्तनानित्युक्तरीत्यालौकिकंधर्मविषयाममतांपरित्यज्य वैदि-
परमंवैदिकंविष्णुबोधलं धर्मभवलंव्यनिश्चलत्वेनस्थितिः इयंहिसर्वस्व
लभंआचारंनह्यपेक्षते उपायश्चैतांवीक्ष्यददातिपरमंपदं इत्यनेनह
येसर्वोपायत्यागेनस्थितिः ४ पारतंत्र्यं गोपतेस्तुगेहेर्जाता गोपदीप
परिग्रहानिग्रहंसहंतीसतीयस्मैनकार्यविनियोजिताचित्... अपिव

ग्रुरु ॥ गायंतआनंदसमुद्रमग्नाइति जलजपत्रं जलमध्यस्थंसततजलले पंपपानप्रा
२ प्नोतीतिकुलालकीटस्तत्पंकस्थःसन्ततत्पंकलेपंपपानप्राप्नोति तथैवाहमपि
कार्योपिपुत्रमित्रकलत्रग्रामोद्यान इवतेषांमध्येसंचरन्नपिस्वदेहेग्रामोहंवि
हायतिष्ठतीयत परदारपरद्रव्यवां छात्वरूपहानिकरीतितत्यागः देहबंधु
समाजोयंमुमुक्षोः संस्मृताविहवैदेहाइवलंकायामेककर्णादिसंगमइति लं
कायामेकाक्ष्येककर्णादिराक्षसीनांमध्येजानकीवसंसारमंडलेपुत्रमित्रक
लत्रादिमध्येस्थितिरस्मतदुःखमितिज्ञात्वावहिंकृत्रिमसंरंभअंतःसंरंभव
र्जितः कर्त्तावहिरकर्त्तांतःलोकेविचरराघवइतिचग्रामोहवानिवस्थित्वा
अंतर्ग्रामोहंहित्वाश्रीमन्नारायणएवममशरणं श्रीजानकी तु स्ववत्सप्रकारे ६
विश्रंभदार्ढ्यं [illegible] किंकरोमि [illegible] नानि [illegible]

अहंकारः

स्वमितियामतिः अविद्यातरुसंभूतंबीजमेकंद्विधास्थितं अनात्मस्वदेहादिषुतदनुबं
धिपदार्थेषुममताबुद्धिश्चेति ह्यस्मद्वैकृतस्यबीजमित्युक्तत्वात् प्राकृतानिशरीरा
णिहेयरूपाणियःपुमान् आत्मरूपमितिस्वत्वावर्त्ततेप्राकृतोहिसः प्राकृताकारमा
त्मानंज्ञानाकारतयापुनः स्वतंत्रोहमिदंज्ञानमेतस्याकृतलक्षणं देहेंद्रियमनःप्राण
नौ। धीभ्योन्यमनन्यसाधनः। नित्योव्यापीप्रतिक्षेत्रमात्माभिन्नःस्वतःसुखी आत्मा[illegible]ऽ
हंकृतोनिर्गुणःप्रकृतेःपरः इतिचज्ञात्वादेहेहंतांदेहसंबंधिपदार्थेषुममतांदेहा
त्वरस्मिन्नात्मनिस्वातंत्र्यंहित्वा ज्ञानानंदमयोहिआत्माशेषोहिपरमात्मनः इतिज्ञाना
नंदमयोआनंदगुणकःसन स्वस्वरूपंभगवदधीनं[illegible] भगवदर्थमेवतिष्ठतीतिज्ञा
त्वा[illegible]तिष्ठतीतिमत स्वरूपाकत्वं १ एकांतिकत्वं ७ आत्मानंतरं एकां
तिनोयस्यनकिंचनार्थ्यवांछंतियेवैभगवत्प्रपन्नाः अत्यद्भुतंतच्चरितंसुमंगलं

श्रव• स्त्रिजनास्वभावाक्सहायतांगतातथैवास्यतदीयसहवाससंभावणं कैंकर्यंतु का
१० सद्देपंकृतवतः सदाचार्यकृपयासः श्रीपतिरेवतस्याप्युपायइत्यध्यवसाय
निष्ठेवणकातित्वं ७ अथनित्यरंगित्वं ८ तदेवरम्यरुचिरंनवंनवंतदेवरा
श्वमनसोमहोत्सवंतदेवणोकार्त्तिवसोवणंन्मणांपदुत्तमंश्लोकगुणानुवर्ग
20 न सतामयंसारस्तानि सर्वोपदर्यवाणीष्वृतच्चेतसामयिप्रतिक्षणंनवमवदद्भुतसततं
स्त्रियाविदनामिवसाभुवार्ते ।ति वाक्प्रसारपरिरंभइतिचसर्वदास्वांतरंगेश्रीमन्नारायणः
अंतर्यामीममनियामकःसन्तिष्ठतीतिज्ञानं हृदयकमलमध्येईश्वरः सर्वभूतानांमायया रामः
इतिचश्रीमन्नारायणः अंतर्यामीसर्वनियामकःसन्तिष्ठतीति उपनिषद्रूपाचतेनवि
नात्मानाग्रमपिनचलतीति श्रीमन्नारायणः अंतर्यामिरूपेणनतिष्ठतिचेत्प्राणस्यापि १९

दर्शनीयाः अन्यो [illegible] ममनास्तिइतिस्वस्यएकाकित्वमनुसंदधन् सीतायाइवरा
मस्यगुणांश्रार्प्णःहनुमतःमुमुक्षोर्भगवद्धर्मीगुणप्राप्तास्तस्यगुरोः इत्यस्योक्तवन
स्थितामाताश्रीहनूमतःश्रीरामचंद्रस्यकल्याणगुणानश्रुत्वाविरोधिवर्गममा
नयित्वा यथाकालक्षेपंकृतवतीति तथासंसृतिस्थितोप्यधिकारीअन्याचार्यस्य
प्यश्रीमदष्टाक्षराद्यर्थमनुसंदधनकालंक्षिपन् रामदर्शनकांक्षिण्यावैदेह्याइ
वमारुतेरिवदर्शनंप्राप्तायाः मुमुक्षोरपिसद्गुरोः इतिरामदर्शनकांक्षिण्यामातुः
श्रीहनूमतदर्शनमिवमुमुक्षोरप्याचार्यदर्शनंमुमुक्षोः कालविरोधसाधकंसत
भावएवंवैदेह्याइवलंकायांत्रिजटादिसमागमइतिसंसारेस्थितस्याधिकारिणः

कालक्षेपार्थवाक्सहायादुर्लभः एकाप्येककालेराक्षसीमध्यस्थितायामातुः

श्रीमुक्तादित्यर

पृष्ठ० सिद्धांतर्यामीसन्वसतिप्रवृत्यंर्मसर्वान्नस्यात्नित्यंतीष्ठतीतिपरिज्ञानंनित्यरंगित्वंच

११ अप्यपरमैकांतिकत्वं ६ देवतांतरे भक्तिकृत्मारब्धहेतुश्च तत्त्रयप्र वेंच श्री

रहस्यत्रयमेवच अर्थपंचकवि परमैकांतिकसंज्ञितः परमद्वयार्थत्वस्वरूपं

मत्वास्थितिः एतद्वृत्तिमत्वेस्थितिरस्यहेतुः ईश्वरेणनिर्हेतुककृपयासदाचार्य

श्रीपादयोःप्रापितः संसारदुःखातुरः सदाचार्यसन्निजोस्यपरिभवंविज्ञाय कोमं

त्रःसर्वमंत्राणांसंसारार्णवतारणः इत्यनुक्ते सन सद्योमुक्तिप्रदंद्वयमितिस्वार्थिदृष्ट्वा

कृपांकुर्वताचार्येणसाधनांतरनिवृत्तिपूर्वकंदक्षिणप्रतोद्वयं प्रसादंतदर्थानुसंधा

नंकारयित्वातदर्थवृत्तिपर्यंतंयथाभवतितथाज्ञानवंतंकृत्वाकृपयाकटाक्षेणका रामः

र्थ्यप्रापितः परमैकांतिकउच्यते तापःपुंड्रःतथानाममंत्रोयागश्चपंचमः अ

मीहिपंचसंस्काराःपरमैकांत्यहेतवः प्राप्तसदाचार्यस्य भागवतानांभागवतीतिचेत् श्री ११

चलनसत्तानास्तीतिश्रुत्युक्त्याच हरतिपरधनंनिहंतिजंतून्वदतितथान्ततनिष्ठुर
कोरं श्र श्रद्धभजनितदुर्मदस्यपुंसः कलुषमतेर्हृदितस्यनास्यनंतः रागादिदुर्वृत्तिचि
त्तेनहर्हृदिमधुसूदनः नवभाति रतिंहंसः कर्दचित्कर्दमांभसि एवंप्रमाणानांसत्वात्
एवंविधानांहृदयेस्वरूपव्याप्तिमात्रमेव विग्रहविशिष्टव्याप्तिर्नास्ति एवंज्ञात्वापद्र
नापहरणंपरहिंसानृतवाक्पारुष्यमदमत्सररागद्वेषरहितहृदयः सन्विमलमति
रमत्सरः पूर्णांतःशुभचरितोऽखिलसत्वमित्रभूतः प्रियहितवचनोऽस्तमानमायोव
सतितस्यहृदितस्यवासुदेवः केशवाःपुरुषालोकेयेषांहृदिनकेशवः केशवार्पित
सर्वांगाःनराःवानपुनर्भवाः इतियेवाकेशवंहृदयेस्थितंचज्ञात्वातिष्ठंतितेदिव्यविग्र
हः जन्मरहिताःअभविष्यंतिशतिश्रुतिभिः [illegible] कथ्यतेहृत्पद्मे
दलोपेतेकंदमध्येसमुस्थिते इत्याद्युक्त्याश्रीमन्नारायणःस्वहृत्पद्मकमलमध्येविग्रहवि

अष्टा० लभत इति विश्वासं कृत्वा तत्कृपया विमलितमनाः सन् स्वकर्त्यर्थं प्राण देहादीन्
१२ आचार्याधीनान् कृत्वा स्थितोऽधिकारी रागप्रेरितः सन् श्रीपत्युः क्रियमा
णं कैंकर्यफलं मत्वा विशेषार्थस्यैकफलत्वात् दिव्यानुकूल्यं करोति — कृत्यानि
तु कृपया करोति रुच्यभावात् कृत्यानि न करोति ज्ञानी तु परमैकान्ती तदायत्ता
त्मजीवितः तत्संश्लेषवियोगैकसुखदुःखस्तदेकधीः इति भगवद्भागवत
संश्लेषवियोगविषये सुखदुःखवान् सन् तिष्ठति देवतांतरैं पाद्यादिं भक्तिकृत्वा सहितं
स्वदेहेषु साम्यं कृत्वा परमैकान्ती हरेः स्वामीति बुद्धिमान् तिष्ठन् देवतांतरैः पाद्यादि
विषयैः सह भक्तिउपाय इति स्मरणं च त्यक्त्वा स्वयं स्वामिनः श्रियः पत्युः स्वं सत्त्व रामः
यं तत्कृपायामनुपायतया अवस्थितिः परमैकान्तित्वं ६ संबंधज्ञानित्वं १०
आत्मनां श्रीमन्नारायणस्य शेषित्वात् तस्य सर्वशेषित्वज्ञानेन परिज्ञा १२

मद्घाक्षरनमः पदार्थस्यच चरमपरित्यज्यपदार्थस्यच द्वयन मः पदार्थस्यचाविते
भ्यस्तिभ्योर्थभ्यस्वरूपसाधनपुरुषार्थविरोधिनिवृत्तिकरणकथनंमत्वा अना
त्मभूतशरीरमात्मेतिभ्रांतिजनकंमत्वातस्मादहंकारममकारयोर्जन्मस्यानत्वा
पुरुषार्थविरोधिभूतेस्वस्मात्स्थिरहेयपराकादिविषयेभोग्यताबुद्धिंमत्वास्वरू
पहानिजनकंभवतिएवंस्थितस्यस्वशरीरस्यदर्शनंयदायदातदातदाभगवद्वि
रोधिरावणकुंभकर्णहिरण्याक्षहिरण्यकशिपुशिशुपालदंतवक्रादीनांनि
वःदर्शनंमत्वाभयातुरःसन्भगवन्निर्वहणपस्वशरीरस्थदूष्यविषयवासनांहि
त्वा आचार्यध्यानतत्वज्ञोसाक्षात्कारेणसंस्कृतेः सविमुक्तोभवेतद्विपुविमा
नेरिवगारुडी गारुडध्यानेनमहासर्पविषाद्यथाविमुक्तोभवति तथ्यानिरं
तराचार्यध्यानेनसंसारघोरसर्पविषान्मुक्तोभवतीतिद्वयार्थःपरमकृपयापा

अ॰बो॰ धर्ममज्ञात्वाऽभ्रांतेषु सत्सु स्वर्गनरकादिसर्वावस्थासु तानन्तुसरन्नुन्मत्तवाल
१३ कं पुत्रमनुसरन् तस्यैव क्षुत्पिपासानिर्हरणार्थं अन्नपानादिवस्तूनि गृहीत्वा
तर्जनभर्त्सनादिभिः परिभूतावपि मातापितरौ यथा न त्यजतस्तथैव अजाय
मानो बहुधा विजायते तस्य धीरा परिजानंति योनिं इति श्रुत्युक्तरीत्या जन्मर
13 हितः सन् श्रीपतिः बहुवारान् रामाद्यानवतारान् स्वीकृत्य अवतीर्य विस्मयन्
अर्चावताररूपेण ग्राममध्ये स्थित्वा स्वस्य संमुखे येन केनचित्कं दुर्मिनिवार
णार्थं सिरसि हस्ते कृते अनेन नमस्कृतिः कृतेति कृपयावलोकयन् आत्मर
क्षणार्थी तिष्ठति खलु एवंविधस्य स्वस्वामिनः सर्वेश्वरस्य कारणत्वं रक्षक रामः
त्वं श्रियः पतित्व शेषित्व स्वामित्व शरीरित्वादिभिः ईश्वरस्याविष्ठचित्तस्याऽ
रि। पेहार्थ संबंधविशेषस्य सम्यक्परिज्ञानमेव संबंधज्ञानरूपं १० अपराधम् २३

नंयस्यात्माशरीरं इतियंस्यपृथ्वीशरीरमितितानिसर्वाणितद्वपुरितिचिदचिद्वाशा
निजगंतितस्यशरीराणिसनुशरीरीतिकथनाच्च नराज्जातानितत्वानिनाराणी
तिविदुर्बुधाः तस्यतान्ययनंपूर्वंतेननारायणःस्मृतइति नाराणिममाश्रदंते
नाराणितस्मात्सर्वभूतानीतिचकथनाच्च त्वंमातासर्वभूतानांदेवदेवोहरिः पि
तात्वयाचविष्णुनादेवि जगद्व्याप्तंचराचरं इतिजगत्कारणभूतौश्रीश्रीमती
मातापितराविति तत्वतो ज्ञात्वाणांश्रीवैष्णवानांलक्ष्मीवासत्वंप्रसिद्धमेव निर
वेद्यंमुनीशांतंनिर्वैरंसमदर्शिनं अनुव्रजाम्यहंनित्यंपूयेयेत्यंघ्रिरेणुभिः इ
तिश्रुतिस्मृत्युक्तरीत्याश्रीमन्नारायणेवसमनुसृत्यगच्छतीतिगौरं ववात्सल्
प्येरितःसनश्रीवैष्णवाननुसृत्यगच्छतिस्वात्मानंपावनीकर्तुमाश्रितानांसर्वांव
स्यासुहितकरणार्थमायातोश्रियैतासह [illegible] स्वात्मनिस्थितंतलकत्वंनित्यसंवं

अष्टा० नेनचस्वस्यभगवदनन्यार्हशेषत्वमिति परिज्ञानंशेषभूतस्यस्वरूपं ॥ अथ
१८ शेषवृत्तिपरत्वं १२ भगवद्भागवतकैंकर्यपरोहमिति व्युत्पत्तिरपिशेषभू
तवृत्तिपरत्वंभवति मनोवाक्कायकारणत्रयेभगवद्भागवतशेषवृत्तिरेव
स्वस्यधारकतयाभोग्यतयाचयंयाभवतितस्यास्थितिः शेषत्वंस्वरूपमिति
यदाज्ञायतेतदाशेषत्ववृत्तिरेवस्वस्यपुरुषार्थतयातिष्ठति शेषत्वंसफलत्वे
नयदाज्ञायतेतदाशेषवृत्तिर्नास्तिशेषवृत्त्यभावेनशेषत्वमपिनास्ति शेषत्व
स्याभावेस्वरूपमपिनास्ति कृतेतुदासकृत्येतुदासानांकृतकृत्यता अकृतेदा
सकृत्येतुदासत्वमेवनसिध्यति परमात्माहरिः स्वामीस्वमहंतस्यकिंकरः कैंकर्यं तमः
मखिलावस्थितिरितिचतिष्ठतिवस्तु तस्मात श्रियःपत्युः श्रीमच्चित्तानुकूलकैं

कर्यकरणंपुरुषार्थः तस्यश्रीमच्चित्तानुकूलंज्ञातुंशक्यंकथमितिचेत स १८

तत्वं ११ श्रीमन्नारायणस्यानिरुपाधिकशेषित्वस्यस्वस्यनिरुपाधिकशेषत्व
स्यचज्ञानंसर्ववेदकारणप्रणवेस्वस्वरूपंकथ्यते मकारःपंचविंशाक इतिपं
चविंशकोयंपुरुषः इतिपंचविंशाक्षरोमकारः पंच विंशातितत्वभूतस्यात्म
नःवाचकःसन्तिष्ठतिमकारोजीववाचकः इतिचमनज्ञानेइत्यनेनधातुना
चमनअवबोधने इतिधातुनाज्ञानानंदस्वरूपोज्ञानानंदगुणकः आत्मेदा
सभूतइतिकथ्यते मकारस्तत्तयोर्दासः इतिमकारवाच्यआत्मा अकारवा
च्यस्यश्रीमन्नारायणस्यदासइतिकथ्यते स्मृतिश्च दासभूताःस्वतःसर्वेह्या
त्मानःपरमात्मनःस्मा जीवनेच्छयारतेस्वसत्तायांस्यहयदि आत्मदास्यंह
रेःस्वाम्यंस्वभावंसदास्मर इतिसकलात्मनोभगवतःदासभूतःस्वभावतःइ
तिकथनेनच उकारःएततशेषत्वभगवदनन्यार्हमितिकथयति इतिकथ

अ॰प्र॰टी॰ सादायवैरुमवानपरितोषयेत प्रसादस्तुसत्वो विसुद्धेनैवस्यान्नसंशयः इतिचज्ञा
१५ त्वाभागवतकैंकर्यपर्यंतंभगवत्कैंकर्यंस्वस्यभोग्यंयथाभवतितथातिष्ठति
यत इतिशेषवृत्तिपरत्वं १२ अनन्यभरत्वं १३ वाक्याणिपाद्यायस्य
नामानिकर्मेंद्रियाणि श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणसंज्ञानिज्ञानेंद्रियाणिमन
श्चतद्विषयेभ्योनिवर्त्यते परतंत्रः सन्तानिस्वस्यपरतंत्राणिकृत्वाभगव
दनुभवार्थ्यपरिकरत्वेनस्वीकृत्यस्थितिः शारीरेंद्रियमात्मानंनियम्यपरमात्म
नित्वयोपभुक्तस्त्रग्गंधवासोलंकारचर्चिताः उच्छिष्टभोजिनोदासास्तवमा
यांजयेमहि जिह्वेकीर्त्तयकेशवंमुरारिंभज चेतोभज श्रीधरं इतिवाणिज्युणाणु रामः
कर्णनेश्रवणेकथायामितिवतस्मात्र स्मृतिश्चभद्रंकर्णेभिः शृणुयामदेवा
इतिच [illegible] नेंद्रिय श्रीयःपत्युरिदं २५

द्राचार्यमुखात्शिष्याचारात् भागवतशास्त्रेभ्यश्च ज्ञातुं शक्यं तस्मात्तत्सम्री
मच्चित्तानुकूलं स्वरूपानुरूपं परमपुरुषार्थः कैंकर्यं फलसाधनत्वेनाकुर्वन्
फलत्वेन करोतीति यः स स्वपरमपुरुषार्थः स्वामी अभिकारस्तोऽध्यवसायव
रिं ज्ञानार्थं त्वं किमर्थं स्मत्कैंकर्यं करोषि इत्युक्तवान् ततस्त्वासः मम क्वापि
न्यूनता नास्ति इत्युक्तवान् तथापि चेत्कैंकर्ये एकं किंप्रयोजनमित्युक्ते नापहार्यत
यास्यपि तेन तव च मम च नित्यसंबंधेन निरतिशयप्रीतिप्रेरणया चकरोमीति
स्वामिने श्रीवैकुंठनाथाय यतिरुअनंताल्वारू विज्ञापितवान् एवंविधं भगव
त्कैंकर्यं भागवतकैंकर्यपर्यंतं न चेत् एतत्स्वं नयाति अर्चयंतोपि गोविंदं तदी
यान्नार्चयंति ये न ते विष्णोः प्रसादस्य भाजनं दांभिका जनाः वास्तिभिश्चोपचारैश्च
न्यगीतादिभिस्तथा नित्यमाराध्यमानोपि ततो विष्णुर्न तुष्यति तस्माद्विष्णुप्र

यात्मविचरणं विषयेषु स्वभावतः बलादाहरणं तेषां प्रत्याहारः स उच्यते इत्यनेन इं
गीताटी द्रियजयो यथा भवति तथा स्यात् तथा शब्दः स्पर्शश्च रूपं च रसो गंधश्च पंचमः एकैक
१८ मलमेतेषां धीनारां प्रतिकुर्वते विषयेषु निरां रागो मलसंज्ञ उच्यते तेषु वर्तेत
रजोयः स निर्मल उदाहृतः यथा यथा निवर्तंते विषयान्विषयात्मकाः तथा तथा
कुशलता तेषु तेषु प्रजायते तेन मुक्तः अहर्निशं विषयाश्रितचेतसः संप्राप्नुवं
76 ति दुःखानि तिर्यग्भूतास्तु योनिषु ध्यायतो विषयान्पुंसः संगस्तेषूपजायते इत्याद्यु
क्तरीत्या इंद्रियाणि विषयान्नुसृत्य प्रवर्तंति चैतानि इंद्रियाणि एवं प्रवर्तंति यद
र्थं न योजयति तस्मादिंद्रियाणि विषयेभ्यो निवर्त्य संकुच्य महर्षी केशस श्रीमन्नाराय रामः
णस्य निखिलेंद्रियाणि नित्यभोग्यानि यथा भवंति तथा कृत्वा स्थिति १३ इति नित्य
स्मरत्वं अपरमहस्य १८ मोहेन च व्याकुलत्वं संसारसागरं १६

वक्त्रस्यामृतास्वादनेप्रीतिंप्रापयन् त्वगिंद्रियंश्रियःपत्युःदिव्यगंधानुलेपनस्पर्श
२ नेप्रीतिंप्रापयन् चक्षुरिंद्रियंश्रीयःपत्युःदिव्यमंगलविग्रहसौंदर्यदर्शनेप्रीतिंप्राप
यन् वागिंद्रियंश्रियःपत्युःस्तुतिकीर्तनगुणकथनेप्रीतिंप्रापयन् हस्तेंद्रियं
श्रियःपत्युःसमर्चनेकिंकरोचितसर्वविधकैंकर्यकरणेप्रीतिंप्रापयन् पादेंद्रियंभ
गवत्स्थलमुद्दिश्यसेवार्थंदिव्यदेशानुद्दिश्यकैंकर्यकरणार्थंतदुचितस्थलमुद्दिश्य
गमनेप्रीतिंप्रापयन् पायूपस्थयोःशुद्धिमान्श्रियःपत्युःसन्निधिसेवार्थंगत्वातिष्ठ
न्सन्मनःश्रियःपत्युःश्रीपादपद्मस्मरणेप्रीतिंप्रापयन् इंद्रियाणिजयेद्बुधः इ
तिइंद्रियाणिमनस्थानिनियम्यमनसाहृदिइत्युक्तत्वान्नित्यमिंद्रियाणिजित्वैव
स्थातव्यं तत्किमर्थमितिचेत्स्वरूपमनन्यभोग्यत्वंयथाभवतितथास्थितस्याधि

कारिणःशब्दादिविषयाननुस्मृत्यइंद्रियाण्ययथानगच्छंतितथा वंतत्वं इंद्रि
ति

मुक्ता० पमनिवारणेमव्युराजायवाध्यते इतिकश्चछायाविहीनोग्रीष्मकालेमध्याह्नवेलायां
१७ कुर्वान्नहंकश्चज्जलपात्राणपलब्धुंगच्छन्भास्करकिरणपरितप्तःसनयःकश्चनवृक्षमूलएः त
दानीर्तप म सहमानः महानागस्यकोपलस्यछायायांउपरिफणर्न तीर्यतदधस्तात्
17 स्वभोगंसंकुच्यास्थितःसन्त्रासलोपित आगत्यछायांलब्धेतिसंतुष्यास्थित्वाश्रांतिंकिंचि
द्विहाय उपरिदृष्ट्वा जिह्वाभ्यांसृक्किणीलेलिह्यमानंमहानागंदृष्ट्वा उतकष्टंमहानाग
स्याधःछायायांमयास्थीयतेइतिचलितुमपिभीतः सन्दुर्मनस्त्वेनयथातिष्ठति तथैव
संसारेस्थितस्याधिकारिणः आचार्यसद्गुरूनवत्वेनसंसारस्यहेयतयाप्राप्यस्पृहया
देयस्यउत्कृष्टत्वानिश्चयज्ञानजायते तदातदाहेयंपारीरंदृष्ट्वा हेयप्रतिभासोहमिति मु०
निवर्तनमकृत्वाच्चलोननिवर्तनीयमितिज्ञात्वानुतापेभजन प्राप्तिप्रतिबंधकमेतत्प १७

घोरमनंतं क्लेशभाजनं संसारसागरे घोरे विषयग्राहसंकुले अपारे दुस्तरे गाधे पति
तं कर्मभिः स्वकैः इति च ततो भीतिमान् सन् अनित्यं यौवनं रूपमायुर्द्रव्यसंचय
इति अनित्यानि शरीराणि विभवो नैव शाश्वतः नित्यं संनिहितो मृत्युः कर्त्तव्यो धर्म
संग्रह इति स्वशरीरादेरनित्यतां ज्ञात्वा वैकुंठे तु परे लोके श्रिया सार्द्धं जगत्पतिः आ
स्ते विष्णुरचिंत्यात्मा भक्तैर्भागवतैः सह इति च निरतिशयानंद स्वभावैक
लक्षणं इति परमपुरुषार्थलक्षणं मोक्षं रुचिमान् सन् सदाचार्यमाश्रित्य तेन स्वस्य मु
मुक्षां ज्ञात्वा निखिलदुरितोत्तरणे मंत्ररत्ने दत्ते सति विषये संस्कारैः उपदिष्टे सति
तत्प्रसादेन स्वस्य जन्मानि योनि संबंधकारणानि विजानाति तत्र तत्र गुरुः पिता

ब्रह्मोक्तमंत्रो माता गतिः पुत्रः इत्यादि तदुत्तरपद्ममित्रार्थ्यमासक्तहृदयं नरं व्याघुः

पुष्टी० निष्कामाश्चापि तस्मात्पिशाचोमारितं कृत्वागतागतं कामकामालभंते इतिस्वर्गदु:
१८ खरूपस्वर्गनरकादिभुगमनागमनानिलभंत इतितथ्यानभक्त्वा सर्वधर्मा
जाताविज्ञो नमिममात्रैकज इत्यकाः सुखेनयांगतिंयांति नतांसर्वेपि धार्मिकाः
78 इतिविज्ञोःकर्माणि परपदयतोकृतानियएपसे इतिसर्वधर्मान्परित्यज्यमामेकं
शरणंव्रज इतित्यज्य धर्ममधर्मंचत्यज सत्यान्तेउभेउभेसत्यान्ततेसत्का
येनत्यजसितंत्यज इतित्यजेत्प्राकृतकर्माणि त्यजेत्प्राकृतकर्मच स्वजेत्परी
रकर्माणि नत्यजेदात्मकर्मच इतिज्ञाननिष्ठो विरक्तोवामद्भक्तो ह्यनपेक्षकः
सलिंगानाश्रमांस्त्यक्त्वाचरेदविधिगोचरः इत्येवंश्रुतिस्मृतिपुराणेतिहा राम:
सेषुनिश्चयंज्ञात्वाईश्वरज्ञयाविनिर्मितसनातनधर्मवर्तितेकदाचरेदकेवलस्वधर्मो १८

शीरंस्माजयित्वाकस्यचिश्रियःपतिःस्वपादपद्मयुगलंप्राप्यपत्यनुपगम्यपूर्णम
कृतकृत्यंप्रति ह्रेतमल्लुंप्रियमभिवातिष्यिप्राप्ते कृतकृत्यत्वात्मत्योरुद्भिजतेज
नइतिपरमपुरुषार्थलक्षणमोक्षेऽप्ययेक्षावत्त्वेनसंकुचितत्वेनवर्त्ततइतियत
विष्णोरनुचरत्वंहिमोक्षमाकुर्मनीषिणः इतियत्मुमुक्षुत्वं १४ अथाविधिज्ञोत्व
रत्वं १५ सामान्यधर्मशास्त्रविधीयमानकर्मण्यंकिंकरोनभवती क्रियत वर्णाश्रमध
र्मकर्मपरःसत्यंवदधर्मंचरइतिनचलतिनिजवर्णधर्मतोयः स्वमतिपत्मारु
हिद्विपत्स्यपदे नहरतिनचहंतिकिंचिदुच्चैः शितमनसंतमवेहिविष्णुभक्तं इति
चक्रतिस्मृतिर्ममैवाज्ञायस्तामुल्लंघ्यवर्त्तते आज्ञाच्छेदीममद्रोहीमद्भक्तोऽपिनवै

ष्णवः इतिआचारहीनंनपुनंतिवेदाइतिचकर्मकिंकरःसन राजसतामसशास्त्र

मूढलेण: नि[illegible]की दृशीतिचेत्स्वदोषेसर्वज्ञःसन्परदोषेप्यज्ञःसनवंधुवर्गार्थिकस्त्र
१९ त्रपुत्रमित्रादीनांसंयोगदशास्तुवियोगदशास्तुचविशेषमजानन अविमृश्य वा
मन्नाप्याइतितेषांकार्यस्वेस्वस्यपराधीनत्वंविदित्वाचरन् इतिपरदारपरद्रव्या
दिकंनरककारणमित्येवंविधंज्ञानंलब्ध्वामनस्यज्ञानेविनाशिते स्वभावि
19 कदास्यपरिज्ञानेनस्वस्यकृत्तिः प्रपत्तिरितिचज्ञात्वातिष्ठतिएवंविधस्याधिका
रिणःस्वभोगनिवृत्तिःस्वरूपमितिकथनादर्थप्राणादिषुचयन्नाशराहित्यंस्वधनक
लत्रादिवंधकारणं एतत्द्वयोपेक्षाकारणमितिपित्लुगारुश्रज्ञापयतिमनोनंदयि। रामः
त्वासात्विकपरिग्रहः स्वस्यसंभवेतद्वदितिस्थितिपराकाष्ठात्वंअपिच परपरिवादे

मूकाः परदोषदर्शनेष्वजात्यंधाः परकथनवचनवाधिरास्तुरुषाःदेवतारादृशाः १९

द्योपायः इतितिष्ठतिखलुसोधिकारीसकलधर्माणामवश्यो भवतीतियत तददि
धिगोचरत्वं १५ अपमराकाष्ठत्वं १६ प्राप्यदेशेषुनित्यमर्चनं मद्भेसर्वविध
शेषत्वोचितसर्वविधकैंकर्यपरत्वेनस्यात्मनुसंधानं श्रीमतःशेषस्यैवतद्यथा
निवाससय्यासनपादुकाच्छत्रोपधानवर्षातपवारणादिभिः शरीरभेदैस्तवशेष
तांगैर्यथोचितंशेषइतीर्यतेजनैः इत्युक्तरीत्यादिव्यमंदिररायनसिंहासनश्रीपादु
कोपधानपीतांवरवर्षातपनिवारणछत्रदिव्यचामरादिपरिकरपरिछदत्वयमेव
सन्तिष्ठतिएवंविधः श्रीमदनंतःउभयविभूतिनायकायश्रीमन्नारायणायस
र्वदेशसर्वकालसर्वावस्थासु श्रीमच्छ्रितानुसारेणसर्वविधशेषत्वोचितसर्ववि

धकैंकर्यमायिकरोतिएतदेवपरकाष्ठत्वं १६ अपिच एवंविधस्याधिकारि

स्पृष्टो निप्रयतात्मनः इतिचभक्तवत्सलः समाश्रितपराधीनःसन्भोजनशयनादिप्रवृत्तीः
२० प्रापितअपरिमितदयानिधिःसन्यथाविष्ठः शरीरस्थोन्नणांनकुरुतेहितंत
थाश्रीगुरूपदेशात्चर्चुयांगुरूत्तमइत्यर्चुयांगुरूत्तमइत्यत्राभिमानमूलः अर्चा
वतारस्यश्रीमन्नारायणस्यपरमकौपैकोपायस्वरूपज्ञानंअवस्थितिरेवउपायस्व
२० रूपज्ञानं १७ अथात्मारामत्वं स्वस्मिन्ज्ञानेनपुत्रवित्तादारामेषुस्वीयत्वबुद्धि
मकृत्वातदुक्तंविरोधंज्ञात्वागुणपूर्वप्रवृत्तिः स्वरूपस्वभावलक्षणानिपरिज्ञाय
सर्वविषयवंधोः श्रीमन्नारायणस्यश्रीपादपद्मयुगलेसमुत्सुकतांप्राप्यनिर्विका रामः
रत्वेनस्थितिः आरामोनामगृहक्षेत्रपुत्रमित्रकलत्रादयः आदिशब्देनार्थकामा

दयः पुत्रमित्रकलत्रादीनांसंयोगवियोगदशासुविकारावस्थामनवस्थायनिर्वि २०

कर्मणामनसावाचापरद्रव्येषुनिस्पृहः अस्तेयमितिसंप्रोक्तंमुनिभिस्तत्वदर्शिभिः इ
त्यादिपराकाष्ठस्यलक्षणं १६ अपायस्वरूपज्ञानत्वं १७ श्रीमन्नारायणेन्व ना२
भीत्वयंधर्मइतिज्ञात्वातद्वर्जनं श्रीमन्नारायणएवस्वस्यउपायइतिसर्वप्रयत्नैरपि
ज्ञातुमसमर्थः तस्योपायतामतींद्रियतयाशायनाधःस्थितंनिधिम [illegible] मातुरो ज्ञात्वा
दारिद्र्याण्यपाकरिष्यति तथैवायमज्ञात्वाकरिष्यति यथासर्पिःशरीरस्थंगवांन
कुरुतेवलं निर्गतंकर्मसंयुक्तंदत्तंतासांवलावहं इतिज्ञात्वा अंतर्यामीत्वतींद्रि
यतयाअस्माभिर्ज्ञेयोनभवतिप्रदुर्भवितारस्तु वाह्येंद्रियाणामपिगोचरःसन्सर्व
कालेषुसर्वावस्थासुसर्वापराधानसहमानः यत्करोषियदश्नासियज्जुहोषिदद
दासियत्तः यत्तपस्यसिकौंतेयतत्कुरुष्वमदर्पणमितिच तदहंभक्त्युपहृतमश्ना

अष्टा० त्वादेतेस्यज्याः भगवद्भगवत्तन्निमित्तार्थकामौत्तुस्वरूपचैमसीमपमाक्पण्डतः सं
२१ कल्पप्रभवान्कामानल्पस्कासर्वानिरोषतः त्रिविधंनरकस्येदंद्वारंनाशनमात्म
नः कामःक्रोधस्तथालोभस्तस्मादेतत्त्रयंत्यजेत् अर्थकामपराश्चनास्तिका
देहकिंकराः इतिस्वार्थकामादिपरवशःसनयात्तिष्ठतिसतुनास्तिकःसनदेवव
२१ श्यःसनविनश्यतीतिकथनादर्थकामौत्याज्यौतस्मादर्थपुत्रमित्रकलत्रादिषु
निर्ममःसन त्वमेवमाताचपितात्वमेवत्वमेवबंधुश्चसखात्वमेव त्वमेवविद्या
द्याद्रविणंत्वमेवत्वमेवसर्वंममदेवदेव इतिवममातामहालक्ष्मीःपिता
चश्रीनकेशरी इतिनहरेर्दासस्यचेदस्तिकिमलभ्यंजगत्त्रये इतिपितेवपुत्रस्य रामः

सखेवसख्युःप्रियःप्रियायाहसिदेवसोढु इतिचगच्छतोदुरमध्यानंदसार २१

कारत्वेनस्थिति॰ तत्रतेषुविरोधःजायमानोहरेज्जायांवर्द्धमानोहरेद्धनं म्रियमाणो
हरेत्प्राणान्नास्तिपुत्रसमोरिपुः वनानिदहतोवह्नेःसखाभवतिमारुतः सएवदी
पनाशायकृशेकस्यास्तिसौहृदं दर्शनाच्छिद्यतेकस्मात्स्पर्शनात्धनसंक्षयः संयो
गाच्चहरतेप्राणान्नारीप्रत्यक्षराक्षसी अर्थानामर्जनेदुःखमर्जितानांचपालने ना
शेदुःखंव्ययेदुःखंधिगर्थंदुःखभाजनं अविश्वासनिधानायमहापातकहेतवे
पितापुत्रविरोधायहिरण्यायनमोनमः द्रविणंमेचदारामेधनंमेवंधुवर्गः कं ६
इतिमेमेकुर्वाणंकालवृको हंतिपुरुषं पुत्रदारकुटंबेषुसक्ताःसीदंतिजंतवः स
र्द्धिर्विजराहितातीव्रदुःखदातिधनेस्पृहा धनेनाल्पकसंज्ञानांमत्सरःखंप्रांतचेतस:
मितिच तत्रतत्रविरोधककथनात् अस्मत्पंके [illegible] कामयोरपिदुःखहेतु
सर्वेकार्येविमग्नाजीर्णाविवनगजाइवधामपुत्रपशुमित्रार्थान्त्यजंतिक्तवुद्धयः ३

स्मर्हद्भिस्तच्चेतसां पाप्येपुंडरीकाक्षनामसंकीर्तनामृतं इतिच श्रियःपतेः
सर्वविधंबंधुत्वंज्ञात्वासएवनिर्हेतुकोपायः इतिस्थितिरात्मारामत्वं ९८६
तिश्रीमद्रामानुजाचार्यविरचितंअष्टादशरहस्यंसंपूर्णम् श्रीरामश्रीरामश्री
संवत १८६५ आषाढमासेकृष्णपक्षेशुभतिथौत्रयोदश्यां १३ भौमदिनेलेख
केरामजसस्वहस्त श्री॥ श्रीमंगलंलेखकानांचपाठकानांचमंगलं श्री॥
यादृशंपुस्तकंदृष्ट्वातादृशंलिखितंमया यदिशुद्धमशुद्धंवा ममदोषोनदीयते १
श्रीपराणपुरुषोत्तमायनमः॥ श्रीमंगलमहर्षयेनमः॥ श्रीमतेलक्ष्मीवरायनमः रामः

अकादशार तस्य ॥
॥ प्रतिकद ॥
श्रीवैष्णव संप्र